

H (95) 10

**TEXT OF THE FRAMEWORK CONVENTION FOR
THE PROTECTION OF NATIONAL MINORITIES
AND EXPLANATORY REPORT**

Turkish translation (unofficial)

Strasbourg, Şubat 1999

H(95)10

**ULUSAL AZINLIKLAR ÇERÇEVE SÖZLEŞMESİ VE
AÇIKLAYICI RAPOR**

Önsöz

Bakanlar Komitesinin vermiş olduğu yetki ile Avrupa Konseyi içerisinde Ulusal Azınlıkların Korunması Ad Hoc Komite tarafından hazırlanan Ulusal Azınlıkların Korunması Çerçeve Sözleşmesi –10 Kasım 1994’te Bakanlar Komitesi tarafından kabul edilmiş ve 1 Şubat 1995’ten itibaren Avrupa Konseyi üye Devletlerinin imzasına açılmıştır. Üye olmayan Devletler Bakanlar Komitesi tarafından bu belgeye katılmaya davet edilebileceklerdir.

Bu belge Ulusal Azınlıkları Koruma Çerçeve Sözleşmesi ile Açıklayıcı raporu içermektedir.

Ulusal Azınlıkların Korunması için Çerçeve Sözleşmesi

ÖNSÖZ

Avrupa Konseyi'ne üye devletler ve işbu çerçeve Sözleşmesini imzalayan diğer devletler;

Avrupa Konseyi'nin amacının ortak mirasını oluşturan fikir ve ilkeleri korumak ve geliştirmek için üyeleri arasında daha sıkı bir birlik gerçekleştirilmesi olduğunu dikkate alarak;

Bu amaca ulaşmanın yöntemlerinden birinin insan hakları ve temel özgürlüklerin korunması ve geliştirilmesi olduğunu dikkate alarak;

9 Ekim 1993 Viyana'da Avrupa Konseyi'ne üye devletlerin devlet başkanları ve başbakanları tarafından kabul edilen Beyannamenin devamının getirilmesini arzularak;

Topraklarının her birinde, Ulusal azınlıkların mevcudiyetini korumaya kararlı olarak;

Avrupa tarihindeki kargaşaların, ulusal azınlıkların korunmasının istikrar, demokratik güvence ve kıtadaki barış için gerekli olduğunu, ortaya koyduğunu dikkate alarak;

Çoğulcu ve gerçekten demokratik bir toplumun, sadece ulusal azınlığa mensup her ferdin etnik, kültürel, dilbilimsel ve dinsel kimliğine saygı göstermekle kalmayıp bu kimliğin dile getirilmesi, korunması ve geliştirilmesi için elverişli şartları oluşturmasını da sağlaması gerektiğini dikkate alarak;

Hoşgörü ve diyalog oluşturulmasının, her toplum için kültürel çeşitliliğin, bölünme için değil, zenginleşmenin kaynağı ve de etkeni olmasını sağlamak için gerekli olduğunu dikkate alarak;

Hoşgörülü ve müreffeh bir Avrupa'nın gelişmesinin, yalnızca Devletler arasında işbirliğine dayanmadığını fakat her devletin toprağının yapı ve bütünlüğüne zarar vermemek kaydı ile bölgesel ve yerel yönetimler arasındaki sınır ötesi işbirliğine de dayandığını dikkate alarak;

İnsan Hakları ve Temel Özgürlüklerin Korunması Sözleşmesi ve Protokolleri'ni göz önünde bulundurarak;

Birleşmiş Milletler Sözleşme ve Beyannamelerinin içerdiği ulusal azınlıkların korunmasına ilişkin taahhütler yanında Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Konferansı belgelerini, özellikle 29 Haziran 1990 Kopenhag Vesikasını göz önünde bulundurarak;

Üye devletler ve işbu belgeye taraf olacak diğer devletler içinde saygı duyulması gereken ilkeleri ve ulusal azınlıklarına mensup fertlerin hak ve özgürlüklerinin fiili korunmasını sağlamak için bu ilkelere doğan zorunlulukları belirtme kararlılığı içinde olarak;

İç mevzuat ve uygun hükümet politikaları yoluyla, işbu Çerçeve Sözleşmesinde açıklanan ilkeleri hayata geçirme kararlılığı içinde bulunarak ;

Aşağıdaki hususlarda mutabık kalmışlardır:

BÖLÜM 1

Madde 1

Ulusal azınlıklar ve bu azınlıklara mensup fertlerin hak ve özgürlüklerinin korunması, insan haklarının uluslararası korunmasının ayrılmaz bir parçasıdır ve böylelikle uluslararası işbirliği alanını oluşturur.

Madde 2

İşbu Çerçeve Sözleşmesinin hükümleri, anlayış ve hoşgörü düşüncesi gibi iyi komşuluk, dostluk ilişkileri ve Devletler arasında işbirliği ilkelerine saygı çerçevesinde, iyi niyet anlayışıyla uygulanacaktır.

Madde 3

1. Ulusal azınlığa mensup her fert, böyle bir muamele görme veya görmemeyi özgürce seçme hakkına sahiptir ve hakların kullanılmasından dolayı hiçbir zarar görmemelidir.
2. Ulusal azınlıklara mensup fertler, bireysel olduğu gibi diğerleriyle birlikte, işbu Çerçeve Sözleşmesinde belirtilen ilkelerden doğan hak ve özgürlükleri kullanabilirler.

BÖLÜM 2

Madde 4

1. Taraflar ulusal azınlıklara mensup her ferde kanun önünde eşitlik sağlamayı ve kanunun tarafsız koruma hakkını güvence altına almayı taahhüt ederler. Bu itibarla, ulusal azınlığa mensupluk üzerine kurulu her ayrımcılık yasaklanacaktır.
2. Taraflar, ulusal azınlığa mensup fertler ile çoğunluğa mensup olanlar arasında, ekonomik, sosyal, politik ve kültürel yaşamın tüm alanlarında, tam ve gerçek bir eşitlik sağlamak amacıyla, gereken yerde yeterli tedbirleri almayı taahhüt ederler. Bu itibarla, ulusal azınlığa mensup fertlerin özel koşulları gerektiği gibi dikkate alınacaktır.
3. 2.fıkra uyarınca alınan tedbirler ayrımcılık eylemi olarak telakki edilmeyecektir.

Madde 5

1. Taraflar, ulusal azınlıklara mensup fertlere kültürlerini sürdürme ve geliştirmenin yanında, kimliklerinin temel unsurları dil, din, gelenek ve kültürel mülkiyetlerini korumayı sağlama amacıyla özel şartları oluşturmaya söz vermektedirler.
2. Bütünleşme genel politikaları çerçevesinde alınan tedbirlerden başka, taraflar, ulusal azınlıklara mensup fertlerin isteklerinin tersine, sindirmeye yönelik her politika veya uygulamadan sakınmalı ve bu fertleri, bu tür sindirmeye yönelik her faaliyete karşı korumalıdır.

Madde 6

1. Taraflar, toprakları üzerinde yaşayan ve etnik, kültürel, dilbilimsel veya dinsel kimlikleri ne olursa olsun tüm fertler arasında , hoşgörü ve kültürler arası diyalogu teşvik edecekler ve, karşılıklı saygı ve anlayışı, işbirliğini kolaylaştırmak için özellikle eğitim, kültür ve medya alanlarında etkili tedbirler alacaklardır.
2. Taraflar, etnik, kültürel, dilbilimsel veya dinsel kimlikleri nedeniyle tehdit veya ayrımcılık, düşmanlık veya şiddet eylemlerine maruz kalabilecek olabilecek herhangi bir ulusal azınlığa mensup fertleri korumak için her uygun tedbiri almayı taahhüt ederler.

Madde 7

Taraflar, ulusal bir azınlığa mensup her ferde, barış içinde toplanma , dernek kurma ve düşünce, vicdan ve din özgürlüğü haklarına saygıyı sağlamayı taahhüt ederler.

Madde 8

Taraflar, ulusal bir azınlığa mensup her ferde, dinini ve inancını uygulama hakkının yanında dini kurum, örgüt ve dernekler kurma haklarını tanımayı taahhüt ederler.

Madde 9

1. Taraflar, ulusal bir azınlığa mensup her ferdin, fikir özgürlüğü hakkının, düşünce özgürlüğü ve azınlık dilinde bilgi veya düşünceleri kamu yetkililerinin müdahalesi olmadan ve sınırlara bakılmaksızın alma ve iletmeye özgürlüğünü kapsadığını tanımayı taahhüt ederler . Taraflar., yasama sistemi çerçeveleri içerisinde ulusal bir azınlığa mensup fertlerin medya organlarına ulaşımında ayrımcılığa maruz bırakılmamalarını sağlayacaklardır.
2. Birinci fıkra, Tarafların, sesli radyo, televizyon veya sinema şirketlerinin kurulmalarını , ayrımcı olmayan ve nesnel kriterler üzerine dayanan bir şekilde izne bağlamalarını engellemez ..
3. Taraflar, ulusal azınlığa mensup fertlerin, yazılı basın kurma ve kullanmasını engellememelidirler. Sesli radyo ve televizyonun yasal çerçeveleri içinde, Taraflar, , ulusal azınlığa mensup fertlere kendi medya organlarını kurma ve kullanma olanağını mümkün olduğu ölçüde ve 1.fıkranın hükümleri göz önünde bulundurarak sağlayacaklardır.
4. Taraflar, , ulusal azınlığa mensup fertlerin medya organlarına ulaşımını kolaylaştırmak ve hoşgörüyü gerçekleştirmek ve kültürel çoğulculuğu sağlamak için, yasama sistemleri çerçevesinde yeterli tedbirleri alacaklardır.

Madde 10

1. Taraflar, ulusal azınlığa mensup her ferdin, azınlık dilini, serbestçe ve engelsiz olduğu gibi topluluk önünde de sözlü ve yazılı olarak kullanma hakkını tanımayı taahhüt ederler.
2. Geleneksel olarak ve sayılarının çokluğu dolayısıyla ulusal azınlıklara mensup şahıslar tarafından iskan edilmiş bulunan alanlarda, şayet bunlar tarafından talep edilmiş ise, ve bu talep gerçek bir ihtiyaca dayanıyorsa, Taraflar, mümkün olan ölçüde, azınlık dillerinin bu kimseler arasında ve idari makamlarca kullanılmasını sağlamaya çalışacaklardır.
3. Taraflar, ulusal bir azınlığa mensup her ferdin, en kısa zamanda ve anladığı dilde, tutuklanma nedenlerini, kendisine itham edilen suçun cinsi ve nedeni konusunda bilgisi olması yanında bu dilde, gerekirse bir tercümanın parasız yardımıyla kendini savunma hakkını garanti etmeye söz vermektedir.

Madde 11

1. Taraflar, ulusal bir azınlığa mensup her ferde, azınlık dilindeki (soyadını) ve adını kullanma hakkını ve bunların resmen tanınması hakkını kendi yasal sistemlerindeki yöntemlere göre sağlamayı taahhüt ederler.
2. Taraflar, ulusal bir azınlığa mensup her ferdin kendi azınlık dilindeki işaretleri, yazıları ve özel nitelikteki her türlü bilgiyi kamuya açık bir şekilde teşhir etme hakkını tanımayı taahhüt ederler.
3. Geleneksel olarak bir ulusal azınlığa mensup çok sayıda şahsın yaşadığı bölgelerde, Taraflar, kendi yasal sistemlerinin çerçevesinde, gerekirse diğer Devletlerle anlaşma halleri dahil olmak üzere ve kendi özel koşullarını da dikkate alarak, yeteri kadar talep vaki olduğu takdirde, kamuya açık gelenekler yerel adları, sokak adlarını ve diğer topografik işaretleri azınlık dilinde de belirtmek hususunda gayret göstereceklerdir.

Madde 12

1. Taraflar, uygun olan hallerde, eğitim ve araştırma alanlarında, ulusal azınlıkların ve çoğunluk kültürünün, tarihinin, dilinin ve dininin tanıtılmasını sağlamak için, önlemler alacaklardır.
2. Bu bağlamda, Taraflar, diğer tedbirler yanında öğretmen yetiştirilmesi ve okul kitaplarına ulaşım için yeterince imkan yaratacaklar ve çeşitli toplumlar arasında öğretmen ve öğrenci temasını kolaylaştıracaklardır. .

3. Taraflar, ulusal azınlıklara mensup fertler için her düzeyde eğitime girişte şans eşitliğini teşvik etmeyi taahhüt ederler.

Madde 13

1. Taraflar, kendi eğitim sistemleri çerçevesinde, ulusal azınlıklara mensup fertlere kendilerine özgü özel eğitim ve yetiştirme kurumlarını kurma ve yönetme hakkını tanıyacaklardır.

2. Bu hakkın kullanılması Taraflar için herhangi bir mali yükümlülük getirmeyecektir.

Madde 14

1. Taraflar, ulusal bir azınlığa mensup her ferde azınlık dilini öğrenme hakkını tanımayı taahhüt ederler.

2. Geleneksel olarak bir ulusal azınlığa mensup çok sayıda şahsın yaşadığı bölgelerde, Taraflar, mümkün olduğu nispette ve kendi eğitim sistemlerinin çerçevesinde, yeteri kadar talep vaki olduğu takdirde azınlıklara mensup kimselerin, azınlık dilini öğrenmeleri veya bu dilde ders almaları için yeterince imkan yaratmaya çalışacaklardır.

3. İşbu maddenin 2.fikrasının uygulanması resmi dilin öğrenilmesine veya bu dilde eğitime zarar vermeyecektir.

Madde 15

Taraflar, ulusal azınlıklara mensup şahısların kültürel, sosyal ve ekonomik hayata olduğu gibi kamu işlerine, özellikle kendilerini ilgilendirenlere fiili katılımları için gerekli şartları sağlamayı taahhüt ederler

Madde 16

Taraflar, ulusal azınlıklara mensup şahısların ikamet ettiği coğrafi alanda nüfus oranlarını değiştirerek, işbu Çerçeve Sözleşmesinde belirtilen ilkelere doğan hak ve özgürlüklere zarar verme amacı olan tedbirler almaktan kaçınacaklardır.

Madde 17

1. Taraflar, ulusal azınlıklara mensup şahısların, genellikle, diğer devletlerde yasal olarak ikamet eden, özellikle etnik, kültürel, dilbilimsel veya dinsel kimlikleri veya ortak kültürel mirasa sahip olan şahıslarla, özgür ve barışçı ilişki kurma ve devam ettirme hakkını engellemeyi taahhüt ederler.

2. Taraflar, ulusal azınlıklara mensup fertlerin sivil örgütlerin ulusal olduğu gibi uluslararası planda, çalışmalarına katılma hakkını engellemeye söz vermemektedirler.

Madde 18

1. Taraflar, gereken hallerde, ilgili ulusal azınlıklara mensup şahısların korunmasını sağlamak için başka Devletlerle, özellikle komşu Devletlerle, çift taraflı ve çok taraflı Sözleşmeler yapmaya gayret edeceklerdir.

2. Gerekliğinde, Taraflar, sınır ötesi işbirliğini teşvik etmeye özgü önlemler alacaklardır.

Madde19

Taraflar, işbu Çerçeve Sözleşmesinin içerdiği ilkelere saygı göstermeyi ve ancak gerekirse, uluslararası hukuki belgelerde,ve özellikle İnsan Hakları ve Temel Özgürlüklerin Korunması Sözleşmesi ve Protokollerinde öngörülen sınırlama, kısıtlama veya ayrılmalara, bu prensiplerden doğan hak ve özgürlükleri ilgilendirdiği ölçüde cevaz vermeyi taahhüt ederler.

BÖLÜM 3

Madde 20

İşbu Çerçeve Sözleşmesinde belirlenen ilkelerden doğan hak ve özgürlüklerin uygulamasında, ulusal azınlıklara mensup şahıslar, ulusal mevzuata ve başkasının haklarına, özellikle çoğunluğa veya diğer ulusal azınlıklara mensup fertlerin haklarına saygı göstereceklerdir.

Madde 21

İşbu Çerçeve Sözleşmesinin hiçbir hükmü, uluslararası hukukun temel ilkelerine ve özellikle, Devletlerin hükümlerine eşitliği, toprak bütünlüğü ve siyasi bağımsızlığı ile ters düşen bir eylem yapmak ve faaliyete girişmek hakkının mevcut olduğunu ima edecek şekilde tefsir edilemez.

Madde 22

İşbu Çerçeve Sözleşmesinin hiç bir hükmü akit bir Tarafın kanunları ile veya Taraf olduğu anlaşmalar ile sağlanan insan hakları ve temel özgürlükleri kısıtlayacak veya onlarla ters düşecek bir şekilde yorumlanamaz.

Madde 23

İşbu Çerçeve Sözleşmesinde belirtilen ilkelerden doğan hak ve özgürlükler, İnsan Hakları ve Temel Özgürlüklerin Korunması Sözleşmesi ve Protokolleri'nde bunlara tekabül eden hükümlere tabi oldukları ölçüde, bu hükümlere uygun olarak kabul edilecektir.

BÖLÜM 4

Madde 24

1. Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi ,işbu Çerçeve Sözleşmesinin akit taraflarca uygulamaya konmasına izlemekle yükümlüdür.

2. Avrupa Konseyi'ne üye olmayan taraflar, belirlenecek şartlar uymak suretiyle Sözleşmenin uygulama mekanizmasına katılacaklardır.

Madde 25

1. Akit Taraf işbu Çerçeve Anlaması'nın kendisi bakımından yürürlüğe girmesinden itibaren bir yıllık bir süre zarfında, bu çerçeve Sözleşmesinde belirtilen prensipleri uygulamak için alınan yasal ve diğer önlemler hakkında tam bilgiyi Avrupa Konseyi Genel Sekreterine ulaştıracaktır.

2. Bunu müteakip, her bir Taraf, dönemsel olarak ve ayrıca Bakanlar Kurulunun talep ettiği zamanlarda, işbu Çerçeve Sözleşmesinin uygulanması ile ilgili diğer tüm bilgileri Genel Sekretere iletacaktır.

3. Genel Sekreter bu maddenin hükümlerine uygun olarak kendisine ulaştırılan her bilgiyi Bakanlar Komitesine iletir.

Madde 26

1. İşbu Çerçeve Sözleşmesinde belirtilen ilkeleri uygulamak için Taraflarca alınan tedbirlerin yeterli olup olmadığını değerlendirmek için zaman, Bakanlar Kuruluna, üyelerinin, ulusal azınlıkların korunması alanında uzmanlıkları tanınmış kişilerden oluşan bir danışma komitesi yardımcı olur.

2. Danışma komitesinin üyeleri ve çalışma yöntemleri İşbu Çerçeve Sözleşmesinin yürürlüğe girmesinden itibaren bir yıllık bir süre içerisinde Bakanlar Komitesince tespit olunur.

BÖLÜM 5

Madde 27

İşbu Çerçeve Sözleşmesi Avrupa Konseyi'ne üye devletlerin imzasına açılacaktır. Yürürlüğe giriş tarihine kadar, Bakanlar Kurulu'nca söz konusu davet edilen diğer devletlerin de imzasına açılmıştır. Sözleşme onay, kabul veya tasvibe tabidir. Onay, kabul veya tasvip belgeleri Avrupa Konseyi Genel Sekreteri'ne tevdi edilecektir.

Madde 28

1. İşbu Çerçeve Sözleşmesi, Avrupa Konseyine üye on iki Devletin, 27. Maddeye tevfikan Sözleşme ile yükümlü olduklarına dair rızalarını ifade ettikleri tarihten sonra üç aylık bir dönemi takip eden ayın ilk gününde yürürlüğe girecektir.

2. İşbu Çerçeve Sözleşmesine bağlı olduğuna dair rızasını daha sonra bildirecek her üye devlet için, söz konusu Sözleşme, onay, kabul veya tasdik belgesinin verilmiş tarihinden sonraki üç aylık dönemin sona ermesini takip eden ayın ilk gününde yürürlüğe girecektir.

Madde 29

1. İşbu Çerçeve Sözleşmesinin yürürlüğe girmesinden ve Akit devletlerle istişare ettikten sonra, Avrupa Konseyi Bakanlar Kurulu, Avrupa Konseyi Statüsünün 20.maddesinin öngördüğü üzere çoğunlukla alınan kararla, 27.maddenin hükümleri uyarınca imzaya davet edilmiş, fakat henüz imzalamamış Avrupa Konseyi'ne üye olmayan her devlet ile üye olmayan her devletler, işbu Çerçeve Sözleşmesine katılmaya davet edilebilir.

2. Katılan her devlet için, Çerçeve Sözleşmesi, katılım belgesinin Avrupa Konseyi Genel Sekreterine verilmiş tarihinden sonraki üç aylık dönemin sona ermesini takip eden ayın ilk gününde yürürlüğe girecektir.

Madde 30

1. Her devlet, imza esnasında veya onay, kabul, tasdik veya üyelik belgesini tevdi ederken işbu Çerçeve Sözleşmesinin uygulanacağı, uluslararası ilişkilerinden sorumlu olduğu toprak veya toprakları belirleyebilir.

2. Her devlet, daha sonraki herhangi bir zamanda, Avrupa Konseyi Genel Sekreteri'ne sunulan beyannameyle, işbu Çerçeve Sözleşmesinin uygulanmasını, beyannamede belirtilen diğer her yöreye tevsi edebilir.. Çerçeve Sözleşmesi, bu yöre için , tebligatın Genel Sekreter tarafından teslim alınış tarihinden sonraki üç aylık bir dönemin sona ermesini takip eden ayın ilk gününde yürürlüğe girecektir.

3. Beyannamede belirtilen her toprak konusunda, bundan önceki iki paragraf uyarınca verilen her beyanname Genel Sekretere sunulan tebligatla geri alınabilir. Geri alma, Genel Sekreter tarafından tebligatın teslim alınış tarihinden sonraki üç aylık dönemin sona ermesini takip eden ayın ilk günü yürürlüğe girecektir.

Madde 31

1. Herhangi bir Taraf, işbu Çerçeve Sözleşmesini reddettiğini. Avrupa Konseyi Genel Sekreteri'ne her an tebliğ edebilir.

2. İşbu red keyfiyeti, Genel Sekreter tarafından tebligatın teslim alınış tarihinden sonraki altı aylık bir dönemin sona ermesini takip eden ayın ilk gününde yürürlüğe girecektir.

Madde 32

Avrupa Konseyi Genel Sekreteri, Konseye üye devletlere, imza eden diğer devletlere ve işbu Çerçeve Sözleşmesine katılan her devlete;

- a her imzayı,
- b her onay, kabul, tasdik veya katılım belgesinin verilmesini,
- c 28, 29 ve 30.maddelerine uygun olarak işbu Çerçeve Sözleşmesinin her yürürlüğe giriş tarihini,
- d işbu Çerçeve Sözleşmesi ile ilintisi olan herhangi vesika, tebligat veya iletiyi tebliğ edecektir.

Aşağıda imzası bulunanlar sahip oldukları yetkiye dayanarak şahit huzurunda işbu Çerçeve Sözleşmesini imzalamışlardır.

Avrupa Konseyi'nin arşivlerine verilecek Fransızca ve İngilizce tek nüsha olan birbirinin aynı nüshasını iletacaktır. İki metin 1 Şubat 1995'te Strasbourg'da akdedilmiş olup. Avrupa Konseyi Genel Sekreteri, Avrupa Konseyi'ne üye devletlerin her birine ve işbu Çerçeve Sözleşmesini imzalamaya veya buna üye olmaya davet edilmiş her devlete aslına uygun onaylı nüshasını iletacaktır.

Açıklayıcı Rapor

TARİHÇE

1. Avrupa Konseyi kırk yılı aşan bir süredir çeşitli vesilelerle ulusal azınlıkların durumunu incelemiştir. Parlamenterler Asamblesi, kuruluşunun ilk yılında (1949) Hukuk ve İdari Sorunlar Komitesinin bir raporunda “ulusal azınlıkların daha yaygın bir şekilde korunması sorununun” önemini kabul etmiştir. 1961’de Asamble, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin (AİHS) kapsamadığı bazı ulusal azınlıklarla ilgi hakları teminat altına almak için bir ikinci protokole madde eklenmesini tavsiye etmiştir. Sözleşme, sadece ayrımcılık yapılmamasına dair 14. Maddesinde “bir ulusal azınlığa mensup olmaktan” bahsetmektedir. 285(1961) sayılı Tavsiye ulusal azınlıkların korunması hakkındaki madde tasarısı için aşağıdaki ifadeyi önermiştir:

“Azınlıklara mensup kimseler, gruplarına mensup diğer üyelerle birlikte olarak, kamu düzenini ile uzlaştığı ölçüde, kendi kültürlerine ve dillerine sahip olmaktan, kendi okullarını kurmaktan ve kendi dillerinde öğrenim görmekten ve kendi dinlerini açıklamaktan ve uygulamaktan men edilmeyeceklerdir.”

2. Böyle bir protokolün tanziminin uygun ve tavsiyeye değer olup olmadığını incelemekle görevlendirilen uzmanlar komitesi, Belçika dil davalarında (Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin 27 Temmuz 1968 tarih ve Seri A No. 6 sayılı Kararı) kesin karara varıncaya kadar çalışmalarını geri bıraktı. Komite, 1973’te, hukuki açıdan, azınlık haklarının, AİHS’ne ek bir protokol konusu yapılması için özel bir ihtiyaç olmadığı sonucuna vardı. Bununla beraber uzmanlar, başka nedenlerle gerekli görülüyorsa böyle bir protokolün kabulü için önemli hukuki bir engel bulunmadığı görüşünü de ifade ettiler.

3. Daha yakın bir zamanda Parlamenterler Asamblesi, Bakanlar Komitesine, bazı siyasal ve yasal önlemler, özellikle ulusal azınlıkların haklarını koruyacak bir protokol veya sözleşme hazırlanmasını tavsiye etti. 1134 (1990) sayılı Tavsiye kararı, Asamblenin ulusal azınlıkların korunması için gerekli gördüğü prensiplerin bir listesini vermektedir. 1991 Ekiminde, İnsan Hakları Yürütme Komitesine (İHYK) Avrupa Konseyinin ulusal azınlıkların haklarını koruması için harekete geçmesinin koşullarını, Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Konferansı (AGİK) ve Birleşmiş Milletlerde yapılan çalışmalarla Avrupa Konseyi içerisindeki düşünceleri de dikkate alınarak, yasal ve siyasal bakımdan inceleme görevi verildi.

4. 1992 Mayısında , Bakanlar Komitesi İHYK’ya, ulusal azınlıkların korunması için belirli hukuki standartları saptama imkanını incelemesi için talimat verdi. Bu amaçla, İHYK uzmanlardan oluşan bir komite (DH-MIN) kurdu. Bu komitenin, kendisine 1993 Mayısında verilen yeni görev belgesine göre bu Avrupa Konseyi ve AGİK arasında yapılan çalışmaların bir birini tamamlayıcı olduğu prensibini dikkate alarak alanda belirli hukuki standartları önermesi gerekiyordu. İHYK ve DH-MIN çeşitli metinleri, bu arada özellikle Hukuk Yolu ile Demokrasi Avrupa Komisyonu (Venedik Komisyonu olarak da biliniyor) tarafından hazırlanan Ulusal Azınlıkların Korunması için bir Avrupa Sözleşmesi önerisini, AİHS’ne ek bir protokol hazırlanması için Avusturya’nın teklifini, Asamblenin 1201(1993) sayılı Tavsiyesine dahil edilen ek protokol taslağını ve diğer önerileri dikkate almışlardı. Yapılan incelemeler sonucunda İHYK’nin 8 Eylül 1993’te verdiği raporda bu alanda kabul edilebilecek çeşitli yasal standartlar ve bunların işlerliğe konulabileceği hukuki belgeler belirtilmiştir. Bununla birlikte, İHYK “ulusal azınlık” teriminin yorumu üzerinde mutabakat olmadığını da kaydetmiştir.

5. Bu konuda kesin adım Avrupa Konseyi üyelerinin Devlet ve Hükümet Başkanlarının 8 ve 9 Ekim 1993’te Viyana’da yaptıkları zirve toplantısında atılmıştır. Burada, tarihteki kargaşaların

Avrupa'da yarattığı ulusal azınlıkların korunması ve saygı gösterilmesinin barış ve istikrara bir katkı olacağı üzerinde mutabık kalınmıştır.

Devlet ve Hükümet Başkanları ulusal azınlıkların korunması hususunda yasal yükümlülükler üstlenmeyi kabul etmişlerdir. Viyana Bildirgesinin II. Eki Bakanlar Komitesine:

- ulusal azınlık haklarının korunmasını teminat altına almak üzere akit Devletlerin kendilerini bağtlayabileceği prensipleri belirleyen bir çerçeve sözleşmesini mümkün olan en kısa bir zamanda hazırlaması:
- kültür alanında bireylerin, özellikle ulusal azınlıklara mensup şahısların haklarını teminat altına almak üzere Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesini tamamlayacak bir protokol hazırlanması için çalışmaya başlaması

hususunda talimat verilmiştir.

6. 4 Kasım 1993'te Bakanlar Komitesi Ulusal Azınlıkların Korunması için bir ad hoc Komite (CAHMİN) kurdu. Bu komitenin görev belgesi Viyana'da alınan kararları yansıtıyordu. Avrupa Konseyi üye Devletlerinden gelen uzmanlardan oluşan komite çalışmalarına, 1994 Ocak ayı sonlarında İHYK, Kültürel İşbirliği Komitesi (KİK), Kitlesele Medya Yürütme Komitesi (KMYK) ve Hukuk Yolu ile Demokrasi Avrupa Komisyonunun temsilcilerinin de katılımı ile başladı. AGİK Ulusal Azınlıklar Yüksek Komiseri ve Avrupa Toplulukları Komisyonu da gözlemci olarak katıldılar.

7. 15 Nisan 1994'te Bakanlar Komitesine ara raporunu sundu ve bu da Parlemanterler Asamblesine bildirildi (Doc. 7109). Mayıs 1994'te 94. Oturumunda Bakanlar Komitesi Viyana Bildirgesi ile verilen görev konularında kaydedilen ilerlemeden memnuniyetini ifade etti.

8. Çerçeve Sözleşmesinin siyasi hakemlik gerektiren hükümleri ile uygulamanın izlenmesini ilgilendiren hususlar Bakanlar Komitesi tarafından kaleme alındı (Bakan Yardımcılarının 517. Mükerrer toplantısı).

9. 14 Ekim 1994'te CAHMİN çerçeve Sözleşme tasarısını Bakanlar Komitesine sunma kararı aldı ve Bakanlar Komitesi 10 Kasım 1994'teki Bakanların katıldığı 95. Oturumunda be metni kabul etti. Çerçeve Sözleşme 1 Şubat 1995'te Avrupa Konseyinin üye Devletlerinin imzasına açıldı.

GENEL GÖRÜŞLER

Çerçeve Sözleşmenin Hedefleri

10. Çerçeve Sözleşme, ulusal azınlıkların genel olarak korunmasına hasredilen, yasal olarak bağlayıcı, çok taraflı ilk belgedir. Hedefi, Devletlerin ulusal azınlıkların korunması için riayet etmeyi yükümlendikleri hukuki prensipleri belirlemektir.

Yaklaşımlar ve temel kavramlar

11. Durumların ve çözülmesi gereken sorunların çeşitliliği dikkate alınarak, Tarafların izlemeyi yükümlenecekleri hedefleri açıklayan daha ziyade program tipi hükümler içeren bir çerçeve Sözleşmesi tercih edilmiştir. Doğrudan uygulanacak olmayan bu hükümler, Devletlere yükümlendikleri hedeflerin uygulamaya konmasında bir ölçüde tercih hakkı bırakmakla, onlara özel durumları dikkate alma imkanı vermektedir.

12. Yine belirtmek gerekir ki, çerçeve Sözleşmesi "ulusal azınlık" kavramı için bir tanımla içermemektedir. Şu safhada Avrupa Konseyi üye Devletlerinin tümünün genel desteğini alabilecek bir tanımlama yapmanın mümkün olmadığı saptamasına dayanarak pragmatik bir yaklaşım kabul edilmesi kararlaştırılmıştır.

13. Bu çerçeve Sözleşmesinde belirtilen prensiplerin uygulanması ulusal yasalar ve uygun hükümet politikaları ile gerçekleştirilecektir. Sözleşme kolektif hakların tanınması da ima edilmemektedir. Kendi başlarına ve başkaları ile birlikte (Bknz: Madde 3 Para. 3) haklarını kullanabilecek olan ulusal azınlıklara mensup şahısların korunması vurgulanmaktadır. Bu bakımdan çerçeve Sözleşmesinin metni diğer uluslararası kuruluşların kabul ettiği metinleri izlemektedir.

Çerçeve Sözleşmesinin Yapısı

14. Ön sözden ayrı olarak çerçeve Sözleşme beş bölüme ayrılmış bir işlevsel bahis içermektedir.
15. I. Bölüm, çerçeve Sözleşmesinin diğer esas hükümlerinin açıklanmasına yardımcı olabilecek bazı temel prensipleri ortaya koyan hükümleri içermektedir.
16. II. Bölüm belirli prensiplerin bir sınıflandırılmış bir listesini içermektedir.
17. III. Bölüm çerçeve Sözleşmesinin yorumlanması ve uygulaması ile ilgili hükümler içerir.
18. IV. Bölüm çerçeve Sözleşmesinin uygulanmasının izlenmesi ile ilgili hükümler içerir.
19. V. Bölüm Avrupa Konseyi içinde yapılan Sözleşme ve anlaşmalar için kullanılan model esasına hazırlanmış olan son hükümleri içerir.

ÇERÇEVE SÖZLEŞMESİNİN HÜKÜMLERİ ÜZERİNDE YORUMLAR

ÖNSÖZ

20. Önsöz bu çerçeve Sözleşmesinin hazırlanmasının nedenlerini belirtmekte ve hazırlayıcıların bazı temel endişelerini açıklamaktadır. Açılış sözcükleri bu belgenin Avrupa Konseyi üyesi olmayan Devletler tarafından da imzalanıp onaylanabileceğini en başta belirtmektedir.
21. Önsöz Avrupa Konseyinin yasal amacına ve bu amaca ulaşma yöntemlerinden birine değinmektedir: insan hakları ve temel özgürlüklerin sürdürülmesi ve daha fazla gerçekleştirilmesi.
22. Bu çerçeve Sözleşmesinin temelini ortaya koyan Avrupa Konseyi Devlet ve Hükümet Başkanlarının Viyana Bildirgesine de atıfta bulunmaktadır (Bknz: Yukarıdaki para.5). Gerçekte, Önsöz daha ziyade bu Bildirgeden, özellikle II. Ekinde, esinlenmiştir. Çerçeve Sözleşmesinin I. Ve II. Bölümlerindeki yükümlülük seçimleri için de bu doğrudur.
23. Sözleşme sadece onlarla yetinmemekle birlikte üç esinlenme kaynağı daha göstermektedir: İnsan Hakları ve Temel Özgürlükleri Sözleşmesi (İHAS) ve Birleşmiş Milletlerle, AGİK'in ulusal azınlıkların korunması ile ilgili yükümlülükler içeren belgeleri.
24. Önsöz Avrupa Konseyinin ve üye Devletlerin ulusal azınlıkların varlıklarının maruz bulunduğu tehlikeleri yansıtmakta ve Birleşmiş Milletlerin Ulusal ve Etnik, Dinsel ve Dilsel Azınlıkların Hakları Bildirgesinden (18 Aralık 1992'da Genel Kurul tarafından kabul edilen 47/135 sayılı karar) esinlenmektedir.
25. Çerçeve Sözleşmesinin Avrupa Konseyine üye olmayan Devletlere de açık olması ve daha kapsamlı bir yaklaşım sağlanması tercih edildiğinden, AİHS'de veya ona bağlı protokollerde esasen teminat altına alınmış olan hak ve özgürlüklerden doğan bazı prensiplerin de çerçeve Sözleşme dahil edilmesi kararlaştırılmıştır (bununla ilgili olarak bknz: çerçeve Sözleşmesinin 23. Maddesi).
26. Birleşmiş Milletler Sözleşmelerine ve bildirgelerine yapılan atıfta, küresel düzeyde yapılan çalışmalar, örneğin, Medeni ve Siyasi Haklar Anlaşması (Madde 27) ve Ulusal, ve Etnik, Dinsel ve Dilsel Azınlıklara Mensup Şahısların Hakları Bildirgesi hatırlatılmaktadır. Bununla beraber bu atıf, bu metinlerde bulunabilen ulusal azınlık tanımlarını kapsamamaktadır.
27. İlgili AGİK yükümlülüklerine atıf Viyana Bildirgesinin II. Ekinde Avrupa Konseyinin mümkün olan en geniş ölçüde bu siyasi yüklenimleri yasal vecibeler haline dönüştürmesi yolunda ifade edilen

arzuyu aksettirmektedir. Özellikle Kopenhag Belgesi çerçeve Sözleşmenin yazılmasında rehberlik sağlamıştır.

28. Önsözün sondan bir önceki paragrafı çerçeve Sözleşmesinin ulusal azınlıkların ve bu azınlık mensuplarının haklarını etkin bir şekilde korumak olan başlıca amacını ortaya koymaktadır. Bu paragraf aynı zamanda bu etkin korumanın yasa hudutları içinde ve Devletlerin toprak bütünlüğüne ve ulusal hükümranlılığına riayet edilerek gerçekleştirilmesini de vurgulamaktadır.

29. Son bildirim amacı ise çerçeve Sözleşmesinin hükümlerinin doğrudan uygulanabilecek türden olmadığını belirtmektir. Sözleşme, uluslararası antlaşmaların iç hukuk nizamına dahil edilmesi bakımından Tarafların yasaları ve uygulamaları ile ilgili bulunmamaktadır.

BÖLÜM I

Madde 1

30. 1. Maddenin başlıca amacı insan haklarının korunmasının bölünmez bir parçası olan azınlıkların korunmasının Devletlerin sadece kendi yetki alanlarında olmadığını belirtmektir. Korumanın “inan haklarının uluslararası korunmasının ayrılmaz bir parçasıdır” beyanı, bu çerçeve Sözleşmesinin, AİHS tarafından kurulmuş olan organlara yetki verdiği şeklinde tefsir edilmesine cevaz vermez.

31. Madde ulusal azınlıkların korunmasına ve bu azınlıklara mensup şahısların hak ve özgürlüklerine atıfta bulunmaktadır. Kullanılan kelimelerdeki bu farklılık ulusal azınlıklar için kolektif hakların öngörülmediğini açıkça ortaya koymaktadır (ayrıca 3. Maddenin yorumuna bkz.). Bununla beraber Taraflar ulusal azınlık haklarının korunmasının, bu azınlıklara mensup şahısların haklarının korunması ile sağlanabileceğini kabul etmektedirler.

Madde 2

32. Bu madde çerçeve Sözleşmesinin uygulanmasını yöneten prensipleri öngörmektedir. Bunlar diğerleri arasında, Birleşmiş Milletler Şartına göre Devletler arasında Dostane İlişkilerin Prensipleri Hakkındaki Bildirgeden (Genel Kurul Kararı 2625(XXV), 24 Ekim 1970) esinlenmişlerdir. Bu maddede belirtilen prensipler genel nitelikte olmakla beraber çerçeve Sözleşmesinin kapsadığı alanı özel olarak ilgilendirmektedirler.

Madde 3

33. Bu madde iki ayrı paragrafta açıklanan iki belirgin fakat bir biri ile alakalı iki prensip içermektedir.

Paragraf 1

34. 1. Paragraf bir ulusal azınlığa mensup her şahsa böyle bir muamele görmek veya görmemeyi seçme özgürlüğünü garanti etmektedir. Bu hüküm bu gibi şahısların, çerçeve Sözleşmesi prensiplerinden doğan korumanın altına girip girmeme hususunda karar vermelerini kendilerine bırakmaktadır.

35. Bu paragraf bireylere keyfi olarak herhangi bir ulusal azınlığa katılmayı seçebileceklerini içermez. Bireyin bu kişisel seçimi ayrılmaz bir şekilde o şahsın kimliği ile ilgili nesnel ölçütlere bağlıdır.

36. 1.paragraf ayrıca, garanti ettiği serbest seçimden, veya bu seçime bağlı hakların kullanılmasından herhangi bir zarar doğmamasını öngörmektedir. Hükümün bu bölümü bu seçme özgürlüğünün kullanılmasının dolaylı olarak zedelenmemesini sağlamayı hedeflemektedir.

Paragraf 2

37. 2. Paragraf çerçeve Sözleşmesinin prensiplerinden doğan hakların bireysel olduğu gibi diğerleriyle birlikte kullanılmasını öngörmektedir. Bu suretle, hak ve özgürlüklerin birlikte

kullanılması imkanı tanınmaktadır ki, bu kolektif hak kavramından farklıdır. anlaşılması gereken “Diğerleri” terimi mümkün olan en geniş manada ve aynı ulusal azınlığa, başka bir ulusal azınlığa veya çoğunluğa mensup şahısları da kapsayacak şekilde anlaşılmalıdır.

BÖLÜM II

Madde 4

38. Bu maddenin amacı ulusal azınlıklara mensup şahıslar için eşitlik ve ayrıcalık yapılmaması prensiplerinin uygulanabilirliğini sağlamaktır. Bu maddenin hükümleri çerçeve Sözleşmesinin içeriğinde kalacak şekilde anlaşılacaktır.

1. ve 2. Paragraflar

39. 1. Paragraf bu prensiplere klasik bir yaklaşım göstermektedir. 2. Paragraf ise bir ulusal azınlığa mensup şahıslarla çoğunluğa mensup şahıslar arasında tam ve etkin bir eşitliğin teşvik edilmesinin Tarafların, ilgili şahısların özel koşullarını hesaba katan özel önlemler almasını gerektirebileceğini vurgulamaktadır. Bu önlemler, başkalarının haklarının ihlalini ve başkalarına karşı ayrımcılıktan kaçınmak için orantılılık prensibine uygun bir şekilde “yeterli” olmak zorundadır. Bu prensip diğer hususlar arasında bu gibi önlemlerin zaman ve kapsam bakımından tam ve etkin eşitliği sağlamak için gerekli olandan daha fazlasına gitmemesini gerektirmektedir.

40. Eşit fırsat konusunda çerçeve Sözleşmesine hiç bir ayrı belirgin hüküm konulmamıştır. Bunun prensibi esasen bu maddenin 2. Paragrafında belirlendiği için ayrı bir hüküm konulmasına gerek görülmemiştir. Ayrıcalık gözetilmemesi prensibi 1. Paragrafta belirtildiği için aynı hususun hareket serbestisi için de geçerli olduğu düşünülmüştür.

Paragraf 3

41. 3. Paragrafın amacı 2. Paragraftaki önlemlerin eşitlik ve ayrıcalık gözetilmemesi prensipleri ile ters düşmediğini göstermektedir. Hedefi ise, ulusal azınlıklara mensup şahısların, çoğunluğa mensup şahıslarla etkin bir eşitliğe sahip olmalarını sağlamaktır.

Madde 5

42. Bu maddenin esas hedefi ulusal azınlıklara mensup şahısların kendi kültürlerini geliştirmelerini ve kimliklerini sürdürebilmelerini sağlamaktır.

Paragraf 1

43. 1. Paragraf bu konuda gerekli koşulların yaratılmasını teşvik için bir yükümlülük içermektedir. Ulusal azınlığın kimliği bakımından şart olan dört ögeyi saymaktadır. Bu hüküm bütün etnik, kültürel, dil ve din farklılıklarının mutlaka bir ulusal azınlık oluşturacağı anlamına gelmemektedir (1991’de Cenevre’de yapılan AGİK uzmanlar toplantısının rapora bkz. Bölüm II, paragraf 4).

44. “Gelenek” kelimesine yapılan atıf ulusal yasaya veya uluslararası standartlara ters düşen uygulamaları destekleme veya kabul anlamına gelmemektedir. Geleneksel uygulamalar kamu düzeninin gereksinimlerinden doğan kısıtlamalara bağlı kalacaklardır.

Paragraf 2

45. 2. Paragrafın amacı ulusal azınlıklara mensup şahısları iradelerine ters olarak asimilasyona karşı korumaktır. Bu madde gönüllü asimilasyonu yasaklamamaktadır.

46. 2. Paragraf Tarafları genel entegrasyon politikaları gereğince önlem almaktan men etmemektedir. Bu suretle sosyal bütünlüğün önemini kabul etmekte ve önsözde ifade edildiği gibi kültür çeşitliliğinin her bir toplum için, bölünme değil, zenginlik kaynak ve ögesi olması isteğini ifade etmektedir.

Madde 6

47. Bu madde Viyana Bildirgesinin III. Ekinde belirtilen endişelerin bir ifadesidir (Irkcılık, yabancı düşmanlığı, Yahudi-düşmanlığı ve hoşgörüsüzlük ile mücadele için Bildirge ve Eylem Planı).

Paragraf 1

48. Paragraf 1 bir hoşgörü duygusunu ve kültürler arası diyalogu vurgulamakta ve Tarafların kendi topraklarında yaşayanlar arasında karşılıklı saygı ve işbirliğini teşvik etmelerinin önemine işaret etmektedir. Eğitim, kültür ve medya alanlarına bu hedeflerin gerçekleştirilmesiyle özellikle ilgili addedildiklerinden bilhassa değinilmiştir.

49. Sosyal dayanışmayı güçlendirmek için, bu paragrafın hedefi, farklı etnik, kültürel ve dil ve din gruplarına mensup şahıslar arasındaki engelleri aşmak, karşılıklı saygı ve anlayışı teşvik etmek için çalışan kültürler arası kuruluşları cesaretlendirmek ve bu şahısları kendi kimliklerini koruyarak toplumla bütünleştirmek suretiyle, diğer hususlar arasında hoşgörü ve kültürler arası diyalogu artırmaktır.

Paragraf 2

50. Bu hüküm AGİK'in Kopenhag Belgesinin 40.2. paragrafından esinlenmiştir. Bu yükümlülük ayırmacılık, düşmanlık veya husumet eylemleri veya tehditlerine açık bulunan bütün şahısların korunmasını hedeflemektedir.

Madde 7

51. Bu maddenin amacı belirtilen temel özgürlüklere ulusal azınlıkla mensup her şahsın sahip olma hakkına saygıyı garanti etmektir. Doğal olarak küresel nitelikteki olup bir ulusal azınlığa mensup olsun olmasın her şahıs için uygulanacaktır (örneğin bkz: AİHS'nin bunları karşılayan 9, 10 ve 11. Maddeleri), fakat bunlar özel olarak da ulusal azınlıklar için geçerlidir. Yukarıda önsözle ilgili yorumda belirtilen nedenlerle AİHS'nde belirtilmiş olan bazı haklar bu çerçevede Sözleşmesine de alınmıştır.

52. Bu hüküm, Taraflar için Devletten oluşmayan ihlallere karşı özgürlüklerin korunması için bazı pozitif yükümlülükler ifade edebilir. AİHS gereğince, bu gibi pozitif yükümlülükler Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi tarafından tanınmaktadır.

53. Madde 7'de belirtilen özgürlüklerden bazıları 8 ve 9. Maddelerde daha geniş olarak ele alınmaktadır.

Madde 8

54. Bu madde, din özgürlüğünün korunması için 7. Maddedekilerden daha detaylı kurallar koymaktadır. AGİK Kopenhag Belgesinin 32.2, 32.3 ve 32.6. paragraflarındaki bazı öğeleri tek bir hüküm olarak bir araya getirmektedir. Doğal olarak bu özgürlük tüm şahıslara ve a 4. Madde gereğince ulusal azınlıklara mensup şahıslara da uygulanmalıdır.

Madde 9

55. Bu madde ifade özgürlüğünün korunması konusunda 7. Maddeden daha detaylı kurallar içermektedir.

Paragraf 1

56. Bu paragrafın ilk cümlesi, AİHS'nin 10. Maddesinin 1. Paragrafının ikinci cümlesine göre şekillendirilmiştir. Her ne kadar bu cümle özellikle azınlık dillerinde bilgi ve düşünceleri alma ve

verme özgürlüğüne değiniyor ise de, çoğunluk dillerinde veya diğer dillerde bilgi ve düşünce alıp verme özgürlüğünü de kastetmektedir.

57. Bu paragrafın ikinci cümlesi medyaya ulaşımında herhangi bir ayrımcılık yapılmamasını sağlayacak yükümlülük içermektedir. “Yasama sistemi çerçeveleri içinde” kelimeleri, bir Tarafın medyaya ulaşımı düzenleme hudutlarını kısıtlayabilecek anayasa hükümlerine riayet edilmesi için konulmuştur.

Paragraf 2

58. Bu paragraf AİHS'nin 10. Maddesi 2. Paragrafına göre şekillendirilmiştir.

59. Radyo ve televizyon yayınları ile sinemacılara ruhsat verilmesinde ayrımcılık yapılmamalı ve tarafsız ölçütlere dayandırılmalıdır. AİHS'nin 10. Maddesinin 1. Paragrafının üçüncü cümlesinde açık bir şekilde görülmeyen bu gereksinimlerin dahil edilmesi, ulusal azınlıklara şahısları korumak üzere hazırlanmış bir belge için önemli görülmüştür.

60. Bu maddenin 3. Paragrafında da görünen “sesli radyo” kelimeleri AİHS'nin 10. Maddesindeki ilgili cümlede görülmemektedir. Bu kelimelerin kullanılması modern teknolojiyi yansıtmak için olup AİHS'nin 10 maddesinden maddi bir farklılık ifade etmemektedir.

Paragraf 3

61. Bu paragrafın ilk cümlesi yazılı basın kuruluşunun kurulması ve kullanımı hakkında esas itibariyle negatif bir yükümlülüğü ifade etmesine karşın sesli radyo ve televizyon alanında daha esnek bir ifade taşıyan ikinci cümle pozitif bir yükümlülüğü belirtmektedir (örneğin frekans tahsisi). Bu fark, frekansların kısıtlı oluşunu ve bulanda düzenleme yapma ihtiyacını yansıtmaktadır. Ulusal azınlıklara mensup şahısların medya kurmak için mali kaynak arama hakkına, bu hakkın varlığı açıkça var olduğu için, atıfta bulunulmamıştır.

Paragraf 4

62. Bu paragraf bir yanda ulusal azınlıklara mensup şahısların medyaya ulaşmalarını kolaylaştırmak ve diğer yanda hoşgörü ve kültürel çoğulculuğu teşvik etmek suretiyle çifte hedefli özel önlemlerin alınması gereğini vurgulamaktadır. “Yeterli önlemler” ifadesi aynı kelimeleri 4. Maddenin 2. Paragrafı hakkındaki yorumda verilen nedenlerle kullanılmıştır (bkz:39. Paragraf). Paragraf, 9. Maddenin 1. Paragrafının son maddesindeki yükümlülüğü tamamlamaktadır. Bu paragrafta öngörülen önlemler, örneğin azınlık yayınları düzenlenmesi veya azınlık sorunları hakkında program üretilmesi için para toplamak ve/veya gruplar arasında diyalog önermek veya yazarlık bağımsızlığına tabi kalmak kaydıyla editörler veya yayıncıları, azınlık gruplarına kendi medyalarını açmaya teşvik etmek olabilir.

Madde 10

Paragraf 1

63. Bir ulusal azınlığa mensup her ferdin kendi azınlık dilini serbestçe herhangi bir müdahale olmadan kullanma hakkının tanınması özellikle önemlidir. Azınlık dilinin kullanılması bu şahısların kendi kimliklerini vurgulamaları ve korumaları için başlıca araçtır. Bu onların ifade özgürlüklerini kullanma haklarını da kullanabilmelerini sağlamaktadır. “Topluluk önünde” ifadesinin anlamı kamuya açık bir yer, açık hava veya diğer şahısların önünde anlamına gelir, ancak bu maddenin 2. Paragrafının konusu olan kamu makamları ile ilişkileri hiç bir şekilde ilgilendirmez.

Paragraf 2

64. Bu hüküm ulusal azınlıklara mensup bireylerle kamu makamları arasındaki tüm ilişkileri kapsamamaktadır. Sadece idari makamları ilgilendirmektedir. Bununla beraber, idari makam değimi geniş anlamda alınmalı örneğin ‘ombudsman’ları kapsamalıdır. Mali, idari ve özellikle askerlik alanında ulusal azınlıklara mensup şahıslarla ilişki kurarken azınlık dilinin kullanılmasındaki teknik

güçlükler nedeni ile bu hükme esnek bir dille ifade edilmiş ve Tarafla geniş bir seçim hakkı bırakılmıştır.

65. 2. Paragrafın iki koşulu yerine getirildiğinde Taraflar azınlık dilini idari makamlarla ilişkilerde mümkün olduğu ölçüde kullanılmasını sağlayacaklardır. “Gerçek bir ihtiyacın” var olup olmadığı tarafsız koşullara dayanarak Devlet tarafından değerlendirilecektir. Her ne kadar Devletler bu prensibi uygulamak için her türlü gayreti sarf edeceklerse de , “mümkün olan ölçüde” ifadesi çeşitli etkenlerin, özellikle ilgili Tarafın mali kaynaklarının dikkate alınabileceğine işaret etmektedir.

66. Tarafların azınlık dillerinin kullanılması konusundaki yükümlülükleri ilgili ülkedeki resmi dil veya dillerin durumunu hiç bir şekilde etkilemeyecektir. Ayrıca, çerçeve Sözleşme “geleneksel olarak ve sayılarının çokluğu dolayısı ile ulusal azınlıklara mensup şahıslar tarafından iskan edilmiş alanları” tanımlamaktan kasten kaçınmıştır. Bunun yerine her bir Tarafın özel durumlarını dikkate almaya izin veren esnek bir ifade tercih edilmiştir.”Geleneksel olarak ... iskan edilmiş” ifadesi tarihsel azınlıkları değil, sadece aynı coğrafi alanda halen yaşayanları kastetmektedir (keza bkz: Madde 11, paragraf 3 ve Madde 14 paragraf 2).

Paragraf 3

67. Bu paragraf Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin 5 ve 6. Maddelerindeki bazı hükümlere dayanmaktadır. Bu maddelerde belirlenen güvenlik önlemlerinden daha ileri bir husus içermemektedir.

Madde 11

Paragraf 1

68. Bu yükümlülüğün yerine getirilmesi bakımından bu hüküm, Tarafların bunu içinde buldukları özel durumların ışığı altında uygulamalarına imkan verecek şekilde ifade edilmiştir. Örneğin, Taraflar, ulusal azınlıklara mensup bir şahsın veya şahısların isimleri fonetik olarak kendi resmi dillerinin alfabesi ile yazabilirler, veya isimleri zorla değiştirilmiş olan(lar) bunları yeniden kullanabilmelidirler; doğal hakların kötüye kullanılması ve isim değişikliğinin sahtekarlık amacı ile yapılması istisnai durum oluşturur. Tarafların yasal sistemlerinin bu alanda ulusal azınlıkların korunması için uluslararası prensiplere cevap vereceği anlaşılmaktadır.

Paragraf 2

69. Bu paragraftaki yükümlülük her şahsın “kendi azınlık dilindeki işaretleri, yazıları ve özel nitelikteki her türlü bilgiyi kamuya açık bir şekilde teşhir” edebilmek hakkını ilgilendirmektedir. Bu doğal olarak, ulusal azınlıkların ek olarak resmi dili ve/veya diğer azınlık dillerini de kullanması gereksinimini dışlamaz.

Paragraf 3

70. Bu maddenin amacı kamu kullanımına açık yerel adları, sokak adları ve diğer topografik işaretleri aynı zamanda azınlık dilinde olmasını teşvik etmektir. Bu prensibin uygulanmasında Devletler uygun olan hallerde diğer Devletlerle anlaşmalar dahil özel koşulları ve kendi yasal sistemlerini dikkate almak hakkına sahiptirler. Bu hükmün kapsadığı alanda, Devletlerin başka Devletle anlaşma yapmak için herhangi bir yükümlülükleri olmadığı kabul edilmektedir. Bunun karşısı olarak da gibi anlaşmaların yapılması da yasaklanmamıştır. Yine kabul edilmesi gereken bir husus da mevcut anlaşmaların etkilenmediğidir. Bu hüküm azınlık dilindeki yerel isimlerin resmen tanınması gerektiğini kastetmemektedir.

Madde 12

71. Bu madde hem ulusal azınlıkların hem de nüfus çoğunluğunun kültür, tarih, dil ve dininin kültürler arası bir açıda teşvik edilmesini hedeflemektedir (Bknz. Madde 6. Paragraf 1). Bundan amaç, hem bu çerçeve Sözleşmesinin öz sözünde, hem de Devlet ve Hükümet Başkanlarının Viyana

Bildirgesinin II. Ekinde atıfta buldukları hoşgörü ve diyalog havasının yaratılmasıdır. İkinci paragraftaki liste tam olmayıp “okul kitaplarına ulaşım” ifadesinden okul kitaplarının yayınlanmasını ve bunların başka ülkelerde satın alınmasını da içerdiği anlaşılmaktadır. Ulusal azınlıklara mensup şahısların her düzeyde eğitime ulaşmada fırsat eşitliğine sahip olmaları yükümlülüğü Viyana Bildirgesinde ifade edilen bir endişeyi yansıtmaktadır.

Madde 13

Paragraf 1

72. Tarafların ulusal azınlıklara mensup şahısların kendi özel eğitim ve öğretim tesislerini kurma ve yönetme hakkını tanıma yükümlülükleri, onların eğitim sistemlerinin gereksinimlerine ve özellikle zorunlu eğitim kurallarına bağlıdır. Bu paragraf kapsamına giren kurumlar diğer kurumlar gibi, özellikle öğretim standartları bakımından denetime tabidir. Gerekli standartlar karşılandığında verilen niteliklerin resmen tanınması önemlidir. Bununla ilgili ulusal yasalar, ayrımcılık yapmama prensibine uymak bakımından tarafsız koşullara dayanmalıdır.

73. 1. Paragrafta belirtilen hakkın kullanımı ilgili Tarafa herhangi bir mali yükümlülük getirmez, ancak bu tür bir katkı imkanını da dışlamaz.

Madde 14

Paragraf 1

74. Ulusal azınlıklara mensup şahısların kendi azınlık dillerini öğrenme hakkının tanınması, bu kimselerin kendi kimliklerini belirtmek ve sürdürmek için mevcut olan başlıca araçlardan biri olmaktadır. 2. Paragrafta adı geçen prensibe hâlel vermemek kaydıyla bu paragraf, Devlet tarafından özellikle mali nitelikte pozitif eylem ifade etmemektedir.

Paragraf 2

75. Bu madde azınlık dilinde eğitim ve öğretimi ilgilendirmektedir. Azınlık dillerinin ve bu dillerde eğitim ile ilgili mali, idari ve teknik güçlükleri dikkate alan bu hüküm, Taraflara geniş ölçüde tercih hakkı bırakmak üzere çok bir ifade ile kaleme alınmıştır. Azınlık dillerinin öğretimi ve bu dillerde öğretim sağlamaya çalışma yükümlülüğü bir kaç koşula bağlıdır; özellikle, ilgili ulusal azınlıklara bağlı şahıslardan “yeteri kadar talep” vaki olmalıdır. “Mümkün olduğu nispette” kelimeleri de bu tür öğretimin ilgili Tarafın mevcut mali imkanlarına bağlı olduğunu ifade etmektedir.

76. Metin “yeteri kadar talep” ifadesini tanımlamakta kasten kaçınmakta ve bu esnek ifade şekli ile Taraflara kendi ülkelerinin özel durumlarını dikkate alma imkanını sağlamaktadır. Taraflar kendi eğitim sistemlerini dikkate alarak bu tür öğretimi sağlamak için çeşitli imkan ve düzenlemelerden yararlanabileceklerdir.

77. Bu paragrafta değinilen seçenekler –azınlık dilinin öğretimi veya o dilde öğretim görme- bir birini dışlamamaktadır. Her ne kadar 14. Maddenin 2. Paragrafı taraflara her ikisini de yerine getirmek için bir yükümlülük getirmiyor ise de, kullanılan ifade tarzı, Taraf Devletleri hem azınlık dilinin öğretimini, hem de azınlık dilinde öğretim yapmaktan men etmemektedir. Bu hükmün amacının sağlanması yollarından biri iki dilde öğretim olabilir. Bu paragraftan doğan yükümlülük okul öncesi eğitimi de kapsayabilir.

Paragraf 3

78. Azınlık dilini öğrenme veya bu dilde öğrenim görme fırsatı resmi dili öğrenme ve dilde öğrenim görmeye zarar vermeyecektir. Gerçekten de, resmi dilin bilinmesi sosyal dayanışma ve bütünleşme için bir etkidir.

79. Birden fazla resmi dile sahip olan Devletler bakımından çözülmesi gereken bu hükmün getirdiği bir sorun bu hangi özel dilin öğretilceğidir.

Madde 15

80. Bu madde Taraflar için, ulusal azınlıklara mensup şahısların, kültürel, sosyal ve ekonomik hayata olduğu gibi kamu işlerine özellikle kendilerini ilgilendirenlere fiilen katılmaları için gerekli şartları sağlama gereksinimini getirmektedir. Ulusal azınlıklara mensup şahıslarla, çoğunluğu oluşturan bölüme mensup olanlar arasında gerçek bir eşitliği sağlamak hedeflenmektedir. Taraflar – kendi anayasal sistemleri içerisinde- diğerleri arasında şu önlemleri alabilirler:

- taraflar, bu şahısları doğrudan etkilemesi muhtemel yasal ve idari önlemler almayı düşündüklerinde uygun yöntemler ve özellikle temsil niteliğine sahip kuruluşları aracılığı ile onlarla istişarede bulunmak;
- onları doğrudan etkileyebilecek ulusal veya bölgesel kalkınma plan ve programlarının hazırlanması, uygulanması ve değerlendirmesine bu şahıslarında katılmasını sağlamak;
- projelendirilen kalkınma faaliyetlerinin onlar üzerinde olası etkileri değerlendirmek için onlarla birlikte inceleme yapmak;
- ulusal azınlıklara mensup şahısların yerel ve ulusal düzeyde karar verme sürecine ve seçilmiş kurumlara etkin olarak katılmaları;
- desantralize ve yerel hükümet şekli

Madde 16

81. Bu maddenin amacı ulusal azınlıklara mensup şahısları, ikamet ettikleri alanlarda nüfus oranlarının değiştirilmesine ve bu çerçevede Sözleşmesinden doğan hak ve özgürlükleri kısıtlamaya yönelik önlemlere karşı korumaktır. Bu gibi önlemlerin örnekleri, bu tür hak ve özgürlükleri kısıtlamak amacı ile istimlak, evlerinden çıkarmak ve idari hudutları yeniden düzenlemek olabilir.

82. Bu madde sadece bu çerçevede Sözleşmesinden doğan hak ve özgürlüklerin kısıtlanmasına yönelik önlemleri yasaklamaktadır. Bu gibi hak ve özgürlükleri etkileyen önlemler konusunda ki yasakları genişletmek imkansız görülmüştür; zira, bu gibi eylemler bazen haklı ve meşru olabilir. Bir örnek, bir baraj inşası için bir köyün sakinlerinin yeniden iskani olabilir.

Madde 17

83. Bu madde, ulusal bir azınlığa mensup şahısların kültürlerinin sürdürülmesi ve gelişmesi ve kimliklerinin korunması için önemli iki yükümlülük içermektedir (keza bkzn. Madde 5, paragraf 1). Birinci paragraf hudutları aşan serbest ve barışçı temaslar kurma ve sürdürme hakkını belirlerken ikinci paragraf hükümet dışı kuruluşlara katılma hakkını korumaktadır (bununla ilgili olarak 7. Maddedeki toplanma ve dernek kurma özgürlüğü hükümlerine de bkzn.).

84. Bu maddenin hükümleri geniş ölçüde AGİK'in Kopenhag Belgesinin 32.4 ve 32.6 paragraflarına dayanmaktadır. Bir Devletin toprakları içerisinde temas kurma ve sürdürme özgürlüğüne ilgili açık hüküm konulması gereksiz görülmüştür, zira, çerçeve Sözleşmesinin toplanma ve dernekleşme özgürlüğü ile ilgili 7. Maddesi başta olmak üzere diğer hükümlerinin bunu yeterince kapsadığı düşünülmüştür.

Madde 18

85. Bu madde Tarafları, mevcut uluslararası belgelere ek olarak, özel durumlar haklı kıldığı hallerde, ulusal azınlıkları korumak için ikili veya çok taraflı anlaşmalar yapmaya teşvik etmektedir. Hudut ötesi işbirliğini de canlandırmaktadır. Viyana Bildirgesinde ve II. Ekinde vurgulandığı üzere, bu tür anlaşmalar ve işbirliği hoşgörülü, refah, istikrar ve barışın teşviki için önemlidirler.

Paragraf 1

86. Bu paragrafta öngörölen ikili veya çok taraflı anlaşmalar kültür, eğitim ve enformasyon alanlarında yapılabilir.

Paragraf 2

87. Bu paragraf hudut ötesi işbirliğinin önemine işaret etmektedir. Devletler arasında enformasyon ve deneyim değişimi karşılıklı anlayış ve güveni teşvik için önemli bir araçtır. Özellikle, hudut ötesi işbirliği ilgili şahısların istek ve ihtiyaçlarına göre düzenlenebilmek gibi özel bir avantaja sahiptir.

Madde 19

88. Bu sınırlama, kısıtlama veya ayrılmalarla ilgilidir. Bu çerçeve Sözleşmesine dahil yükümlölüklerin aynı değerde olanları diğler uluslararası yasal belgelerde özellikle AİHS'de bulunuyorsa, bu belgeler de öngörölmüş olan sınırlama, kısıtlama ve ayrılmalara izin verilmektedir. Bu çerçeve Sözleşmesinde belirlenen yükümlölükler başka yasal belgelerde eşdeğerde olarak mevcut bulunmuyorsa, izin verilen sınırlama, kısıtlama ve ayrılmalar sadece, diğler yasal belgelerde (AİHS gibi), mevcut olan farklı yükümlölüklerden ilgili olanlar için konulanlardan ibaret olacaktır.

BÖLÜM III

Madde 20

89. Ulusal azınlıklara mensup şahıslar ulusal anayasaya ve diğler ulusal yasalara riayet etmekle zorundadırlar. Bununla beraber, ulusal yasalara yapılan bu atıf, Taraflara bu çerçeve Sözleşmesinin hükümlerini yok sayma hakkını vermez. Ulusal azınlıklara mensup olan şahıslar diğlerlerinin de haklarına riayet etmelidir. Bu bağlamda, ulusal azınlıkların, ulus içerisinde azınlık olmakla beraber Devletin bir bölgesinde çoğunluğu oluşturdukları duruma atıfta bulunulabilir.

Madde 21

90. Bu hüküm devletler hukukunun temel prensiplerini vurgulamakta ve ulusal azınlıklara mensup şahısların korunmasının bu prensiplere uygun olmasını belirlemektedir.

Madde 22

91. AİHS'nin 60. Maddesini esas alan bu hüküm bilinen bir prensibi belirtmektedir. Hedef, ulusal azınlıklara mensup şahısların kendilerinin en fazla lehlerinde olan ilgili ulusal veya uluslararası insan hakları yasalarından yararlanmalarını sağlamaktır.

Madde 23

92. Bu hüküm çerçeve Sözleşmesi ile Önsöz'de atıfta bulunulan İnsan Hakları ve Temel Özgürlüklerinin Korunması Sözleşmesi arasındaki ilişki ile ilgilidir. İnsan Hakları ve Temel Özgürlükleri Koruma Sözleşmesinde teminat altına alınan hak ve özgürlükler Çerçeve Sözleşmesi tarafından hiç bir şekilde değiştirilemez. Aksine, çerçeve Sözleşmesinde bulunan hak ve özgürlükler İnsan Hakları ve Temel Özgürlükleri Sözleşmesinde karşılığı olan hükümlerin konusunu oluşturuyorsa bunlar sonuncuya göre yorumlanmalıdır.

BÖLÜM IV

Madde 24-26

93. Çerçeve Sözleşmenin uygulanmasının denetimini sağlamak üzere Bakanlar Komitesine, Akit Tarafların uygulamalarını izleme görevi verilmiştir. Bakanlar Komitesi, Avrupa Konseyi üyesi olmayan Tarafların uygulama mekanizmasına katılma şekil ve şartlarını tayin edecektir.

94. Her bir Taraf, dönemsel olarak veya Bakanlar Komitesince talep edildiğinde çerçeve Sözleşmesinin uygulanması hakkında bilgi Genel Sekretere bilgi iletecektir. Genel Sekreter bu bilgiyi Bakanlar Komitesine iletecektir. Her bir Tarafın çerçeve Sözleşmesinde üstlendikleri yükümlülüklerle etkinlik kazandırmak yasama yoluyla aldıkları ve diğer önlemler hakkında tam bilgi verme amacını güden ilk raporlarını Sözleşmenin o Taraf için yürürlüğe girme tarihinden itibaren bir yıl içinde sunulmalıdır. Daha sonraki raporların amacı ilk rapordaki bilgiyi tamamlamak olacaktır.

95. Çerçeve Sözleşmesinin izleme mekanizmasının verimliliğini sağlamak üzere bir danışma komitesinin kurulması hükme bağlanmıştır. Bu danışma komitesinin görevi, bir Tarafın çerçeve Sözleşmesinde belirlenen prensipleri hayata geçirmek üzere aldığı tedbirlerin yeterliliğinin değerlendirilmesinde Bakanlar Komitesinde yardımcı olmaktır.

96. Bakanlar Komitesi, çerçeve Sözleşmesinin yürürlüğe girmesinden itibaren bir yıl içerisinde üyeleri ulusal azınlıkların korunması alanında tanınmış deneyimli üyelerden oluşacak olan danışma komitesinin yapısını ve çalışma yöntemlerini tespit edecektir.

97. Bu çerçeve Sözleşmesinin izlenmesi mümkün olan ölçüde şeffaf olacaktır. Bu bakımdan bu gibi izleme sonucunda hazırlanan rapor ve diğer metinlerin yayımlanmasını öngörmek tavsiyeye değer olabilir.

BÖLÜM V

98. 27 ila 32 maddelerin içeriğini oluşturan son hükümler, Avrupa Konseyi içerisinde aktedilen sözleşmeler ve anlaşmalardaki modeli esas almaktadır. Çekinceler konusunda herhangi bir madde konulmamıştır; çekincelere devletler hukukunun izin verdiği ölçüde izin verilmektedir. 27-29. Maddeler dışında bu bölümdeki maddeler herhangi bir yorum gerektirmemektedir.

Madde 27-29

99. Çerçeve Sözleşmesi Avrupa Konseyi üye Devletlerinin ve Bakanlar Komitesinin daveti ile diğer Devletlerin imzasına açıktır. "Diğer Devletlerin", Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Konferansına katılan Devletler olduğu anlaşılmaktadır. Bu hükümler, çerçeve Sözleşmesinin üye olmayan diğer Devletlerin imzasına açık olmasını öngören Viyana Bildirgesini (Bnz: Avrupa Konseyi Zirvesinin Viyana Bildirgesinin II. Eki) dikkate almaktadır.